

Tot zoover het bericht, dat mij door den scriba, hr. Weijers, werd toegezonden en waarvoor ik hem zeer dank. Br. W. bericht, dat hij het resultaat me later wel melden wil. Graag. Velen zullen er belangstellend naar uitzien; het is een ook uit rechtsoogpunt belangrijke aangelegenheid.

K. S.

LITERATUUR EN KUNST

Een nieuwe wending.

G. Mulder: Een liberaal man. — D. A. Damen's Uitg. Mij. N.V., 's-Gravenhage.

Naast den roman, die het leven herschept, heeft steeds het verhaal, dat een kijk geeft op bepaalde levensverhoudingen, zijn plaats ingenomen.

Wel zijn er diepzinnige beschouwingen geleverd over de verhouding tusschen roman en verhaal, waarbij literatuur en lectuur goede criteria schenen, maar door de onmogelijkheid de juiste grens te bepalen tusschen beide soorten binnen het gebied der fraaie letteren, is het voor velen nog een open vraag, wat zij er onder hebben te verstaan.

Ziet men in den roman een ernstig bedoeld werk en in het verhaal meer de ontspanningslectuur, dan heeft men kans in de zelfde onbillijke beoordeeling te vervallen, door lectuur en ontspanningswerk lager aan te slaan dan den roman en de literatuur. Een roman kan toch evengoed ter ontspanning dienen, en een verhaal kan immers wel aan de hoogste literaire eischen voldoen? Er is geen reden het eene genre boven het andere te stellen.

Verder komt men wellicht — hoewel ook dan nog niet alle moeilijkheden zijn opgelost — als men het verschil hierin zoekt, dat de roman het gebeuren vooral zelf in verband met het karakter en zieleleven der handelende personen, terwijl het verhaal eenvoudig een stuk leven realistisch weergeeft. Het voordeel hiervan is, dat de waardeering naar hogere of lagere kunst komt te vervallen, doordat alleen een andere gerichtheid overblijft.

Men mag dan ook niet spreken van achteruitgang bij den bekenden schrijver G. Mulder, als hij na het schrijven van enkele romans, zelfs van een roman-cyclus, overgaat tot het publiceren van de lotgevallen van Sikke Tjommies Haarsma, een liberaal man, uit zijn laatste levensjaar.

Uit zijn romans was Mulder ons reeds bekend als een bekwaam verteller, iemand die niet alleen open stond voor de tragiek van het leven, maar tevens een scherp gevoel had voor den humor.

Zijn indringende kijk op het gecompliceerde Friesche volkskarakter maakt het hem mogelijk, zich gemakkelijk te verplaatsen in de meest uiteenlopende situaties, zijn vertellers-talent stelt hem in staat er een levendige, boeiende of komische schets van te ontwerpen.

Uit den aard van het werk is het laatste boek

wezig zijn; ook niet, dat Jezus Christus in Zijn optreden op sommige punten weer afwijkt van Zijn voorvader en dat daaruit Zijn eigen persoonlijkheid vooral valt af te leiden.

Jezus Christus komt wel op uit een geslacht. Hij is Abraham's zaad — maar Hij wordt niet geheel of ten deele verklaard uit dat geslacht. Want Hij is op Zijn beurt zelf de wortel van dat gansche geslacht.

Jezus Christus is van het geheele geslacht van den patriarch de basis, het fundament. En Hij leidt dat geslacht door de eeuwen heen, en Hij doet den eenen stamhouder na den andere geboren worden, opdat in de volheid des tijds hij de geboorte van Jezus Christus in Bethleem deze profetie vervuld zou worden, dat uit dat geslacht zou voortkomen Hij, die een Heerscher zal zijn in Israël, en Wiens uitgangen zijn van ouds, van de dagen der eeuwigheid. (Micha 5:1.)

Niet Abraham is er dan eerst, en als gevolg van Abraham's godvruchtig leven de belofte en de komst van Jezus Christus in dat geslacht; maar Jezus Christus is er eerst, en uit Hem is Abraham. Zoo is het naar den Raad Gods. De Zoon van God, Die Zich bereid verklaarde om in te dalen in onze menselijke levensverbanden, bracht Abraham uit Ur der Chaldeë naar Kanaän en later David op den troon van Israël in de plaats van Saul.

Dat is het wonder van het Kerstfeest: niet dat een kind in de kribbe gelegen heeft als de laatste loot van een oud en vervallen koningsgeslacht, maar dat dat Kind Jezus Christus Abraham eeuwen te voren heeft doen gaan naar Kanaän, en David van achter de schapen gebracht heeft naar den koningstroon in Jeruzalem en Jozef en Maria heeft doen optrekken naar Bethleem, en dat geslacht van Abraham en dat Koningskind van David in elke eeuw heeft behoed, Godlijk, wonderbaar, zoodat Hij, Die in Bethleem in groote vernedering geboren zou worden, zou kunnen opstaan als David's Zoon, als Abraham's beloofde Nazaat, om Abraham, den vader der geloovigen, en zijn geslacht te verlossen voor eeuwig.

D.

H. M.

minder een gesloten eenheid dan zijn vroegere romans. Het bestaat uit een reeks van hoofdstukken, waarin telkens een nieuwe gebeurtenis verteld wordt, echter zoo, dat tenslotte de figuur van den hoofdpersoon voor ons oprijst. De hoofdstukken dragen een soort uitgebreiden titel, waarin de korte inhoud van het verhaalde opgesloten zit.

Aanvankelijk krijgt de lezer den indruk, dat Sikke Haarsma een groot geworden Dik Trom, of een verjongde Tjil Uilenspiegel is. Zijn streken zijn niet minder gewaagd, alleen wat duurder, dan die van genoemde voorgangers. Soms naderen zij een zeer vergelegen grens van geloofwaardigheid, soms ook gaan zij over de schreef van het betamelijke. Als Haarsma inplaats van den candidaat, zijn stalknecht laat preeken in een beroepende gemeente, is dit niet meer een grap, zelfs niet voor een liberaal man. Wanneer men echter het motto van het boek gelezen heeft, kan men het verhaal weer appreciëren, als gebeurd in vroeger tijd, toen er „gekke dingen" gebeurd zijn, waarvan je nu zou staan te kijken! Ieder kent van die verhalen uit den goeden ouden tijd, die op zeer verschillende plaatsen „moeten" gebeurd zijn. De grootste waarde ervan is de leuke verhaaltant.

Mulder is er uitnemend in geslaagd, zijn verhalen smakelijk op te dienen. De korte, losse zinnen geven een vlot verloop, ze geven tevens den schrijver gelegenheid ongemerkt een opmerking van diepen waarheidszin te lanceren. Schertsend worden de meeste waarheden verkondigd, en Mulder maakt er een ruim gebruik van; velen kunnen er schoenen aantrekken, die hun passen.

Reeds hieruit blijkt, dat de schrijver niet een reeks humoresken beoogde te schrijven, een roek van doelloos grappige stukjes. Het boek gaat dieper en naarmate men verder leest, worden de verhalen minder uitbundig; ze houden ook meer verband met elkaar en onthullen tenslotte volledig de tragische figuur van Sikke Haarsma.

Het is weer een bekend feit, dat humoristen dikwijls in wezen pessimisten zijn, die achter den lach hun innerlijk leed of hun onvoldaanheid met het leven verbergen. Ook Haarsma blijkt geen zorgeloze Tjil Uilenspiegel te zijn. Hij moet wat doen, iets dols, iets buitengewoons, om sombere gedachten te verdrijven. De oude vrijgezel wil trouwen met de dochter van den dominee, die wel voor hem voelt, maar haar vader niet verlaten wil.

Met tal van verhalen wordt de ontkenning voorbereid. Een brave schipper sterft, nalatende een verloren zoon en een vreeselijk koppige vrouw. Haar broer, een verwaarloosde zonderling, die eens zijn vrouw vermoordde, wordt door Haarsma naar zijn huis gebracht, niet zonder een lugubere grap, waarachter hij zijn medelijden weer verbergt. De gereinigde zonderling sterft dien zelfden nacht in het huis van zijn zuster Jolmer. Daardoor komt er contact tusschen haar en Haarsma. De buitengewoon wilskrachtige vrouw weet hem onder beslag te krijgen. Enkele spannende gebeurtenissen, die de vrouw een magisch karakter geven, bereiden Haarsma's nederlaag voor. Toch weet hij nog iets goeds te bewerken: de harde moeder neemt haar teruggekomen zoon aan. Zij moet huijgen, zij het dan ook niet voor hem, die haar tot vrouw vraagt. De zoon moet boete doen, voor wat hij zijn vader aandeed, maar anderen volgen in boete doen. Het is weer Haarsma — de man met het sterke, zachtheid verbergende karakter, die er den sloot toe geeft. Dan ziet hij ook in, hoeveel leed hij zijn huishoudster berokkend heeft, door haar niet ten huwelijk te vragen, die alles voor hem geweest is. Het geval, dat komisch lijkt door de driedubbele huwelijksaanzoeken van Haarsma, vindt een tragische ontkenning. Geheel in zijn lijn kondigt Haarsma zelf zijn dood aan en de verwonderde dorpelingen vinden hem en de huishoudster dood, gestorven op onverklaarde wijze.

Ook in het tweede deel, waarin geen dulle streken meer voorkomen, is de schrijver zich zelf gelijk gebleven, ja, is hij zelfs beter dan in het eerste. Boven de grappigheid gaat toch de humor uit, die telkens doorbreekt in het laatste gedeelte. De dwaze streken van Haarsma behouden hun grappigen kant, maar ze blijken voort te komen uit het goede hart van een man, die meeleeft met zijn menschen, die ondeugd straft, onrecht wil herstellen, het goede zoekt, maar den waren grond van het weldoen niet kan vinden. Een liberaal man in elk opzicht, die anderen op eigen, vreemde, dwaze manier de hulp zoekt te verleen, die hij in eigen leven moet ontfangen.

Dit nieuwe boek van Mulder is anders, dan zijn vorig werk. Hij laat er zich in gaan, schrijft los en levendig, gezellig en boeiend, maar richt zich niet opzettelijk naar de diepere drijfkrachten van het levensgebeuren. Het wordt een sprekende film, waarin de handeling overheerscht.

Een verbazend aardig boek voor iedereen, met verborgen ernst achter den lach. Een boek dat misschien nieuwe perspectieven opent.

Gron.

H. S.

GEESTELIJKE ADVIEZEN

(Alle inzendingen, deze rubriek betreffende, aan Ds D. van Dijk, Akkerstraat 26, Groningen.)

Kerstmis en de nood van dezen tijd.

Men zegt, dat de wereld in nood verkeert. De menschen op straat vertellen het elkander; in gezelschappen wordt er over gesproken.

Professoren en predikanten; dichters en journalisten hebben de noodklok geluid, dat het uitgalmde over de landen en stil maakte hen, die het hoorden. Men zegt, dat de wereld in nood is; en het is waar. Dat is altijd waar, maar voor onze dagen geldt dat bijzonder.

De vraag is maar: „waarin bestaat die nood?" Is het de werkloosheid, de malaise in zaken, de oorlog?

Och neen; deze dingen mogen in onze dagen wat erger zijn dan zij tevoren waren; deze dingen mogen het leven moeilijk maken, zij vormen den nood niet.

Ik zie vóór mij een man, die, ver van zijn vaderland, verkeert onder vreemden.

Hij heeft het moeilijk; zijn geld verloor hij; een betrekking kan hij niet vinden; zijn gezondheid is gebroken.

Maar dat hij zich in nood gevoelt, dat komt niet van deze dingen; dat komt hierdoor, dat hij zich verlaten weet; dat er om hem heen, in dat vreemde land, niemand, niets is, dat hem met zijn ellende draagt; waarop, waarin hij met zijn ellende rusten kan.

Dat geeft hem het bange besef, dat hij geen grond onder den voet heeft, waarop hij kan staan om zijn last te dragen, dat hij geen houvast boven zijn hoofd heeft, waaraan hij zich kan vastklemmen, om niet weg te zinken in den afgrond, die onder hem gaapt.

Breng dien man weer thuis, en — in die omgeving van gewende, vertrouwde dingen; van menschen, die hij kent, wier taal hij verstaat, zal hij de moeite, die hem tevoren dreigde te verstikken, met blijdschap dragen.

De nood heeft opgehouden.

Ik zie een kind, dat ziek ligt bij vreemde menschen, ver van vader en moeder.

De kooris doet zijn hart jagen, zijn slapen bonzen; pijn doet zijn leden beven. — Dat is moeilijk, maar dat is niet de nood van dat kind. Dit is zijn nood, dat het in zijn moede niet bij moeder is, dat het zich hulpeloos gevoelt.

Breng dat kind thuis, waar moeders koele hand zich op zijn voorhoofd legt, waar moeders hand zijn hand grijpt, waar moeders stem hem zoete woordjes fluistert in het oor en — de nood is weg, daar komt rust over hem; daar zal het, als het moet, rustig sterven.

Dat is het beeld van den mensch in zijn nood. Het is niet de werkloosheid, het is niet de armoede, het is niet de oorlog of het oorlogsgevaar, wat ons in nood doet zijn, maar dit is het, dat de menschheid bij haar moeite geen grond onder den voet, geen houvast boven haar hoofd weet.

Vóór dat de groote oorlog in 1914 uitbrak, verbeeldde de menschen zich zoo'n grond, zoo'n houvast te hebben. Ze voelden zich gedragen de één door het ideaal van het Socialisme, de ander door de algemeene verwachting van de langzame Ontwikkeling van mensch en menschheid naar de volmaaktheid toe; en als straks de oorlog eerst deze verwachtingen heeft stukgeslagen, dan tracht men daaraan nieuwe gestalte te geven in Volkenbond en Vredesbeweging, van Communisme en Nationaal-Socialisme.

Totdat — ook al deze dingen bleken een grondslag te zijn, die den mensch in zijn nood niet kon dragen, een houvast, dat, als het er op aankwam, afbrak en de menschheid bij zijn zuizende vaart naar de diepte niet kon tegenhouden.

En nu is de nood losgebroken; o, die angst der hulpeloosheid, der reddeloosheid.

Storm is niet erg, zoolang het schip het maar houdt en het roer niet breekt en de radio-installatie maar fungeert; maar o, die angst, als roer en radio breken en de bodem openspijlt en het schip onderduikt in de niet te peilen bruisende diepten.

Zoo is het nu met de wereld; dat is de nood, die in het woord van den man van de straat, in toespraak en literatuur klank krijgt:

„Help! ik verga; 's levens wrak is bedolven; Zeifs is de hoop, laatste plank mij ontrooft.”

En midden in die wereld komt nu het Kerstfeest.

Kerstfeest; neen, dat is niet het feest, dat de menschen er van hebben gemaakt, en waaraan ik hoe langer hoe meer een hekel krijg. Het feest van papieren klokken en mooi versierde boompjes en geschenkjes; niet het feest, dat eigenlijk op één lijn staat met Sinterklaas; een feest, dat men evengoed in de kroeg zou kunnen vieren als in de Kerk.